

The role of family education in the fight against property crimes and offenses among young people

Abdumutalib MUHIDINOV¹

Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2021
Received in revised form
28 February 2022
Accepted 20 March 2022
Available online
15 April 2022

Keywords:

education,
family,
neighborhood,
humility,
emotion,
heart.

ABSTRACT

Western culture is a term used to describe the heritage of moral values, customs, belief systems, technologies, and artifacts that shape the way of life and beliefs of people in the Western part of the world. The roots of Western culture come from Europe and have a heritage of Germanic, Celtic, Hellenic, Slavic, Jewish, Latin and other ethnic and linguistic groups.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss3/S-pp50-54>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Yoshlar o'rtasida sodir etilayotgan mulkka qarshi jinoyatlar va huquqbuzarliklarga qarshi kurashishda oiladagi tarbiyaning o'rni

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

tarbiya,
oila mahalla,
kamtarlik,
his-tuyg'u,
qalb.

G'arb madaniyati – bu dunyoning g'arbiy qismidagi odamlarning turmush tarzi va e'tiqodlarini belgilaydigan axloqiy qadriyatlar, urf-odatlar, e'tiqod tizimlari, texnologiyalar va artefaktlar merosini anglatuvchi atama. G'arb madaniyatining ildizlari Yevropadan kelib chiqqan bo'lib, german, kelt, ellin, slavyan, yahudiy, lotin va boshqa etnik va lingvistik guruhlarning merosiga ega.

¹ Independent researcher of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. Tashkent, Uzbekistan.

Роль семейного воспитания в борьбе с имущественными преступлениями и правонарушениями среди молодежи

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

воспитание,
семья,
соседство,
смирение,
эмоция,
сердце.

Западная культура – это термин, используемый для описания наследия моральных ценностей, обычаев, систем убеждений, технологий и артефактов, которые определяют образ жизни и убеждения людей в западной части мира. Корни западной культуры идут из Европы и имеют наследие германских, кельтских, эллинских, славянских, еврейских, латинских и других этнических и языковых групп.

Huquqbuzarlikning har qanday shakli ustidan ijtimoiy nazoratning rivojlangan tuzilmasiga asoslangan jinoyatchilikka qarshi kurashning mamlakatimiz uchun an'anaviy tizimi o'tmishda qoldi. Jinoiy muhitga qarshi kurashning yangi institutlari jamiyatni jinoiy tajovuzlardan samarali himoya qilishni tubdan o'zgartirishni ta'minlaydigan vaziyatni almashtira olmadi. Agar O'zbekistonda jinoyat xavfining to'liq darajasi ko'rsatilsa va tegishli choralar ko'rilsa, mamlakatdagi vaziyatda burilish nuqtasi bo'lishi mumkin.

Jinoyatchilikning o'sishiga barham berish va uning oqibatlarini minimallashtirish hali ham mumkin va bu natijalarga erishish uchun nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar, balki qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi hokimiyat organlari, jamoat birlashmalari, butun aholining sa'y-harakatlarini yo'naltirish zarur. Bularning barchasi o'rganilayotgan muammoning dolzarbligini ko'rsatadi. Yoshlar tomonidan sodir etilayotgan mulkka qarshi yoki boshqa har qanday jinoyatlarda oiladagi tarbiyaning o'rni muhimligi, jamiyatimizni har bir oilasidagi muhitni o'rganib borish, balog'at yoshiga yetmaganlarni tarbiyalashda optimal usullarini izlashga majbur qiladi.

XXI asrning katta muammolaridan biri "mafkuraviy tazyiq"dir. Uning yoshlarga yetkazayotgan ta'sirlari ko'pgina davlatlar qatori mamlakatimizni ham chetlab o'tmadi. Fan va texnika taraqqiy etgan ushbu asrda, ayniqsa, axborot texnologiyalari aqlbovar qilmaydigan darajada rivojlanib bormoqda. Shuning bilan birga "Ommaviy madaniyat" zararlari ham kirib kela boshladi. Avvalo, madaniyat so'zi haqidagi allomalar fikrini ko'zdan kechirsak. Qori Niyoziy ushbu so'zning keng qamrovli tushuncha ekani haqida shunday deydi: "Madaniyat tarixi g'oyat darajada murakkab bo'lib, uning hamma tomonlarini o'z ichiga olgan kitob hech qaysi bir tilda yo'q va bo'lishi ham mumkin emas". Is'hoqxon Ibrat esa madaniyatni oziqlantirib turuvchi omil yaxshi axloq ekanini ta'kidlaydi: "Madaniyat jahondan osoyish, Xulq husni anga oroyish. Madaniyat xaloyiqqa rohat, Ko'rmagay g'amni hech soat". E'tibor bersak, bu tushunchaning negizi ezgulikdan iboratdir.

Biroq bugun tilimizda qo'llanayotgan "ommaviy madaniyat" iborasi bu mazmunni inkor etayotgani rost. Yoshlar ongidagi g'oyaviy bo'shliqdan foydalanib, chetdan kirib kelayotgan, biz uchun yot bo'lgan, ma'naviy va axloqiy tuban illatlarni o'z ichiga olgan bu "madaniyatlar" ko'plab falokatlarning ibtidosidir. "Ommaviy madaniyat" degan ibora ostida biz tasavvurimizga ham sig'dirolmaydigan ko'plab axloqiy buzuqlik g'oyalari mavjud. Xususan, zo'ravonlik, individualizm, egosentrizm g'oyalarini tarqatish, ana shu axloqsizlik orqasidan boylik orttirish, boshqa xalqlarning qadim an'ana va qadriyatlarini,

turmush tarzining ma'naviy negizlariga bepisandlik, ularni qo'porishga qaratilgan xatarli tahdidlar ana shular jumlasidandir. Ayniqsa, ayni paytda keng tarqalgan axloqsizlikning "madaniyat" deb atalishi, yoinki, ming yillik ma'naviy qadriyat va an'analarni bepisandlik bilan "eskilik sarqiti" deyilishi yoshlarning tarbiyasiga jiddiy xavf solmoqda. Ming yillik odob-axloq qonimizga singgan ezgu qadriyatlarni boshqa an'analar bilan almashtirish ongli insonga xos bo'lmagan odatdir. Taniqli o'zbek adibi Muso Toshmuhammad o'g'li Oybek shunday degan ekan: "O'zbek xalqi azaldan buyon madaniyat bulog'ining boshida bo'lgan." Bugun yozuvchimiz A. Qodiriyning "O'tkan kunlar" asarida tasvirlagan oila, muhabbat, burch, hayo, iffat, ma'suliyat, e'tiqod, hurmat, mehr-oqibat kabi har bir millatdoshimiz uchun ibrat bo'la oladigan qadriyatlarning hayotdagi aksini to'laqonli uchratishimiz qiyin ekanligiga ko'pchiligimiz guvoh bo'lib turibmiz. Buyuk yozuvchimiz ularni millatdoshlarimizning ongi va qalbiga singdirish, uni ommalashtirish uchun o'z jonini qurbon qilgan edi. Uning millatimiz ma'naviyatini saqlab qolish yo'lidagi fidoyiligi hammani qolipga solish, yagona ma'naviyatni shakllantirishni maqsad qilgan, shu yo'l bilan sobiq ittifoqdagi barcha millat va elatlarning ma'naviyati o'rniga o'zga xalq ma'naviyatining hukmronligini ta'minlash yo'lida kamarbasta bo'lgan ma'naviy qashshoq siyosatchilar va shovinistlarni dahshatga solgan edi. Masalan, millatimizda asrlar osha qon-qonimizga singib ketgan ota-onamizni ulug'lash, oila muqaddasligini himoya qilish, farzandning ota-ona oldidagi burchi, ularning gapiga quloq solish, qilinadigan katta ishlarni bamaslahat amalga oshirish, aka-ukalar opa va singillar, kelin, qaynota, qaynonalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, mehr-oqibat, ustoz va shogird hurmati kabi muqaddas qadriyatlarni qayta tiklash milliy tarbiyamiz oldida turgan eng dolzarb vazifadir.

Ammo bugun Yevropaga xos bo'lgan individualizm, ota-ona holidan xabar olmaslik, aka-uka, opa-singillar o'rtasidagi yaqinlikning bo'lmasligi va ularning bir-birlarini qo'llab-quvvatlamasliklari va boshqa bir qator holatlar millatimiz hayotiga kirib bormoqda. Bunday salbiy jarayonlarning oldini olish uchun ham milliy tarbiyamizning bosh yo'nalishi globallashuv jarayonida sodir bo'layotgan ana shu salbiy holatlarni bartaraf etish taraqqiyotimiz talabi hisoblanadi. Bu xususda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoev: "Barchangizga ayon, hozirgi kunda dunyo miqyosida beshafqat raqobat, qarama-qarshilik va ziddiyatlar keskin tus olmoqda. Diniy ekstremizm, terrorism, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, "ommaviy madaniyat" kabi xavf-xatarlar kuchayib, odamzot asrlar davomida amal qilib kelgan e'tiqodlar, oilaviy qadriyatlarga putur yetkazmoqda. Mana shunday va boshqa ko'plab tahdidlar insoniyat hayotida jiddiy muammolarni keltirib chiqarayotgani ayni haqiqat va buni hech kim inkor eta olmaydi", – degan edilar. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, biz uchun ommaviy madaniyat-bu bir guruh boylikka o'ch odamlar tomonidan zamonaviy axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda axloqiy buzuqlik, zo'ravonlik, o'z manfaatini o'zgalar manfaatidan ustun qo'yish, "Men"ni ulug'lash kabilarni aks ettiruvchi har xil o'ta sayoz madaniyat asarlarini moddiy va ma'naviy hayot maydonlariga tashlab, ko'ngilocharlik bahonasida tijoratga asoslangan iste'molchilikni yo'lga qo'yib, xalqlarning o'z milliy qadriyatlariga asoslangan madaniyatidan judo qilish evaziga katta daromad topishga qaratilgan aksilmadaniyatdir. Darhaqiqat, "Ommaviy madaniyat" tahdidlarining inson ongiga salbiy ta'sirlari quyida-gilardan iboratdir: "ommaviy madaniyat" inson ongini real hayotdan uzoqlashtiradi va soxta yaratilgan obrazlarga yo'naltiradi; aldovga oson ishonadigan shaxslarni paydo qiladi;

insonni ishlab chiqaruvchiga emas, faqat iste'molchiga aylantiradi, insonning milliylikka borib taqaluvchi ildizlarini kesadi va ma'naviy jihatdan qashshoqlashtiradi. Afsuski, bugungi kunda ham jamiyatimizda "ommaviy madaniyat" niqobidagi mafkuraviy tahdidlarning yoshlarimiz ongiga ko'rsatayotgan salbiy ta'sirlarini kuzatishimiz mumkin, jumladan, bizga ma'lumki, internet orqali yoshlarimiz ko'plab ijtimoiy tarmoqlardan ro'yxatdan o'tishgan. Oliy o'quv yurtlarining deyarli 90% talabalari internetning ijtimoiy tarmoqlaridan keng foydalanib kelishmoqda. Albatta, bu quvonarli holat, ammo hozirgi kunda yoshlarning 2 mln.dan ortiq qismi eng mashhur "Odnoklassniki.ru" deb nomlangan ijtimoiy tarmoqdan ro'yxatdan o'tganlar. Shuningdek, "V kontakte" ijtimoiy tarmog'ida 200 mingdan ortiq foydalanuvchilar mavjud. Amerika ijtimoiy tarmog'i hisoblangan Facebook tarmog'ida esa O'zbekiston yoshlari 130 mingdan oshib ketdi, ulardan 72%i o'smirlar va yoshlardir. Ammo ushbu ijtimoiy tarmoqlarni yoshlar ma'naviy ongi uchun to'liq ijobiy ma'lumotlar beradi deya olmaymiz. Ayrim yoshlarimiz ushbu ijtimoiy tarmoqlardan o'z yaqinlari bilan uzoqni yaqin qiluvchi vosita sifatida foydalanishsa, ko'pchilik yoshlar zerikish natijasida axloqsizlikni targ'ib qiluvchi pornografik ma'lumotlar olishga, ma'naviy ongi va fikrlash doirasi axloqiy jihatdan past bo'lgan o'rtoqlar izlashga va ular bilan axloq chegaralaridan chetga chiqqan intim mavzularda suhbat qurishga harakat qiladilar. Shuningdek, "ommaviy madaniyat" targ'ibotchilari oilalarga, ayniqsa, yosh oilalarga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Ma'lumki, har bir millatning, har bir insonning ma'naviyati va o'ziga xos madaniyati shakllanishida oilaning o'rni beqiyos. Aksincha, oilaning biror muammosi, oilaning ikkinchi yarmini tashkil qilgan ayolsiz yechilmagan va amalga oshirilmagan. Shu ma'noda, ayollarimiz o'zlarining oilada siqilgan, huquqlari cheklangan tarzda his qilmaganlar. Ammo "ommaviy madaniyat" targ'ibotchilari Sharq oilasida ayollar kamsitilishi, ularning erkaklar bilan teng huquqli emasligi haqida fikr yuritadilar. Ayniqsa, yosh oilalarga bu o'zining kuchli ta'sirini o'tkazmoqda. Binobarin, ommaviy madaniyat niqobi ostida turli g'arazga yo'g'rilgan noxolis axborotlar xuruji ta'siridan saqlanish (bunday axborotlar nihoyatda ko'p yo'llar bilan tarqatiladi; ko'ngilochar telekanallar, radio efirlar, gazeta-jurnallar, kino, serial, multfilm va hokazolar), "san'at asar"lari zamirida targ'ib etilayotgan zo'rovonlikni, axloqsizlikni, egosentrizm g'oyalarni o'z vaqtida anglab, ularga qarshi mafkuraviy immunitetni hosil qilish bugun faqat bizning mamlakatda yoki mintaqada emas, butun jahonda eng dolzarb masala bo'lib turibdi. Bizning oldimizdagi vazifa xalqimizni, yoshlarimizni ana shu taqlidchilikdan, ko'r-ko'rona ergashuvchan-likdan saqlashga erishmog'imizdir. Buning uchun esa, avvalo, ziyolilarning o'zi chin va soxta qadriyatlar orasidagi nozik farqni teran anglab ola bilmog'i lozim. Bizningcha, buni soddagina qilib yoshlarga bunday tushuntirish kerak: ommaviy madaniyat targ'ibochilari tashviq etayotgan xorijiy dangir-dungirdan o'zimizning do'mbiraning navosi yaxshi. Chunki u qalbimizga tutash. Faqat bizda ulardan farqli ravishda hayo, ibo degan insoniy tuyg'ular bor... Ommaviy madaniyatni o'ta mavhumlashtirib yubormasdan shu tarzda oddiygina usulda yoshlarimizga tushuntirib borilsa, har bir narsaga ko'r-ko'rona taqlid qilish emas, har qanday masalaga tanqidiy ruhda yondashish, yaxshi-yomonning farqini bilish ko'nikmasini shakllantirishga erishish oson bo'ladi. Binobarin, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoev ta'kidlaganlaridek, "Mafkura sohasida bo'shliq degan narsaning o'zi hech qachon bo'lmaydi. Chunki insonning qalbi, miyasi, ong-u tafakkuri hech qachon axborot olishdan, fikrlashdan, ta'sirlanishdan to'xtamaydi. Demak, unga doimo ma'naviy oziq kerak. Agar shu oziqni o'zi yashayotgan muhitdan olmasa yoki

bu muhit uni qoniqtirmasa, nima bo'ladi, aytinglar? Bunday oziqni u asta-sekin boshqa yoqdan izlaydi. Shunga yo'l bermasligimiz kerak. Mana, gap nima haqida ketyapti!" Umuman olganda "ommaviy madaniyat" bizning qadriyatlarimizga mutlaqo to'g'ri kelmaydigan madaniyatlar qatoriga kiradi. Shundan kelib chiqib xulosa qilish mumkinki, katta avlodning oldidagi vazifa-yoshlarning bekorchi vaqtini qoldirmasdan ularni doim bir foydali ish bilan band qilib qo'yish; ularga mutolaa sirlarini o'rgatib, zehni o'stiradigan, qalbini yumshatadigan, vatanparvarlik tuyg'usini jo'shtiradigan kitoblarni tanlashda yordamchi bo'lish; oldi-qochdildan san'at asarini farqlash sirlarini o'rgatish; behayolik go'zallik emas, aksincha, nafrat uyg'otadigan millat ekanini hayotiy misollar yordamida ta'sirchan usulda tushuntirish; halol-haromni anglatish masalasida o'ta qat'iyatli bo'lish; ko'rgan-kechirganlariga taqlid qilib ketavermasdan, ularni aql tarozisiga solib foyda-ziyonini chamalab ko'rish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat. Yuqorida sanab o'tilgan vazifalar, kundalik hayotimizda amalga oshiriladigan bo'lsa, ommaviy madaniyatning milliy mentalitetimizga qarshi qaratilgan tahdidlarining oldini olish uchun keng yo'l ochib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O. Hasanboyeva, J. Hasanboyev, H. Hamidov – Pedagogika tarixi. Toshkent. 1997.
2. X. Ibragimov, Sh. Abdullayeva – Pedagogika nazariyasi. Toshkent. 2008-yil.
3. O'zbek pedagogikasi antologoyasi (Ikkinchi jild) Toshkent. 1990-yil.
4. U. Tajixanov, A. Saidov. Huquqiy madaniyat nazariyasi 1-tom. – Toshkent. 1998, – B. 11.
5. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi 29.08.1997-yil 466-I son qarori bilan tasdiqlangan. Nrm.uz
6. Aholining huquq va erkliklarini himoya qilish, jamiyatda huquqiy ong va madaniyatni yanada yuksaltirishning huquqiy asoslari. E. Qodirov // Aholining huquq va erkinliklarini himoya qilish, huquqiy ongni oshirish, jamiyatda inson huquqlari madaniyatini shakllantirish hamda rivojlantirishda nodavlat notijorat tashkilotlarining o'rni va roli mavzusida tashkil etilgan davra suhbat materiallari. – T.: Toshkent tezkor bosmaxonasi, 2015, – B. 20.
7. "Ijtimoiy fikr" jamoatchilik fikrini o'rganish Markazi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 25 yilligi" mavzusida jamoatchilik fikri so'rovi. Kun.uz 24.11.2017.